

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

CİVEK / TÜRKİYE

(Başvuru No. 55354/11)

KARAR

STRAZBURG

23 Şubat 2016

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2016. Bu gayri resmi çeviri, Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü İnsan Hakları Daire Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü İnsan Hakları Daire Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

İşbu karar Sözleşme'nin 44 §2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecek olup bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir.

Civek / Türkiye davasında,

Başkan

Julia Laffranque,

Yargıçlar

Işıl Karakaş,

Nebojša Vučinić,

Valeriu Grițco,

Ksenija Turković,

Jon Fridrik Kjølbro,

Stéphanie Mourou-Vikström

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdür Yardımcısı* Abel Campos'un katılımıyla Daire halinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm) 2 Şubat 2016 tarihinde gerçekleştirdiği kapalı oturumdaki müzakereler sonucunda anılan tarihte aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan davanın temelinde, üç Türk vatandaşının, Hayriye Pınar Civek, Rabia Merve Civek ve Yaşar Civek'in ("başvuranlar") 5 Temmuz 2011 tarihinde İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca yapmış oldukları başvuru (No. 55354/11) bulunmaktadır.

2. Başvuranlar, İzmir Barosuna bağlı Avukat B. Civa tarafından temsil edilmişlerdir. Türk Hükümeti ("Hükümet") ise kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

3. Başvuranlar bilhassa, Türk makamlarının, annelerinin maruz kaldığı ve ölümüne neden olan aile içi şiddete karşı koruma yükümlülüklerini yerine getirmediklerini iddia etmişlerdir.

4. Başvuru, 21 Kasım 2014 tarihinde Hükümete bildirilmiştir.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

5. Başvuranlar sırasıyla 1989, 2000 ve 1999 tarihi doğumlu olup, İzmir’de ikamet etmektedirler.

6. Başvuranların annesi Selma Civek 24 Ağustos 1987 yılında H.C. ile evlenmiştir.

7. Ancak daha sonraki dönemde ilişkileri bozulmuştur.

8. Eşinden şiddet gören Selma Civek, 11-18 Şubat 2009 tarihleri arasında, üç çocuğu ile birlikte, Ankara’da şiddet gören kadınlar için hizmet veren kadın konukevinde kalmıştır.

9. 18 Şubat 2009 tarihinde, kendi isteği doğrultusunda, çocuklarıyla birlikte evine dönmek üzere konukevinden ayrılmıştır.

10. Selma Civek 14 Ekim 2010 tarihinde eşinden yeniden şiddet görmüştür.

11. Selma Civek aynı gün, eşi H.C. tarafından bıçakla yaralandığını ve öldürmekle tehdit edildiğini iddia ederek Dikili Savcılığına suç duyurusunda bulunmuştur.

12. S.C.’nin ifadesinin ilgili bölümleri aşağıdaki şekildedir:

“H.C. ile yaklaşık 23 yıldır evliyiz.

Çalışmıyor. Sürekli içiyor. Beni genellikle dövüyor. Beni öldüreceğini söylüyor.

Geçen sene, bıçakla beni kovaladı. O zamandan, evi terk ettim. Ankara’ya ailemin yanına gittim. Beni tehdit etmeye devam etti. Bunun üzerine, “Ankara’da kadın sığınma evine” gittim. Burada yaklaşık bir buçuk ay kaldım. H.C.’nin babası ziyaretime geldi. Oğlunun artık bana şiddet uygulamayacağını söyledi. H.C. de eve dönmem için bana yalvardı. İş bulacağına ve bize sahip çıkacağına söz verdi. Çocuklarım için, eve geri dönmeyi kabul ettim. Döndükten bir hafta sonra, H.C. yeniden içki içmeye ve şiddet uygulamaya başladı.

H.A.S. 14 Ekim 2010 tarihinde bahçesiyle ne zaman ilgilenebileceğimi sormak için telefonla aradı. Kendisini beş yıldan beri tanıyorum. Onunla tartışmak için telefonu elimden aldı. H.A.S. ile aramızda herhangi bir duygusal bir ilişki yoktu. Eşim de bunu biliyordu. Zaman zaman H.A.S.’ye telefonla arıyordum; çünkü beni dinliyordu. Oysa eşim beni asla dinlemezdi. Bana karşı şiddet uygulardı. Kısacası, o gün, eşim beni telefonda biriyle konuşurken gördü. Bir tartışma yaşanmasından kaçınmak için, konuştuğum kişinin erkek kardeşim olduğunu söylemeyi tercih ettim. Telefonu elimden aldı ve son numarayı aradı. H.A.S. telefonu “Seni dinliyorum kalbim” diyerek yanıtladı. Eşim hemen telefonu kapattı ve beni dövmeye başladı. H.A.S. ile aramda arkadaşlıktan başka herhangi bir ilişki olmadığını söylediğimde bana

inanmadı. Eline bir bıçak aldı; motosikletine binmemi söyledi. H.A.S.'nin evine gittik. Beni dövdü. Bıçağı boğazıma dayadı. Bir an boynumu kestiğini sandım. Bıçağı itmeye çalıştım ve o sırada sağ kolumdan yaralandım. Komşular ona engel olamadılar. Beni jandarmalar kurtardı. Olaydan sonra huzursuzlaştım.

Boşanacağım. Artık dayanamıyorum.”

13. Konuyla ilgili olarak, H.C.'nin de ifadesi alınmıştır:

“Selma Civek, benim eşimdir. Selma'yı telefonda kısık sesle konuşurken duydum. Konuştuğu kişiye “Tamam aşkım, anladım canım, seni görmeye geleceğim sevgilim” diyordu. Kendisini dinlediğimi fark etmedi. Beni gördüğünde, telefonu hemen kapattı. Telefonda kiminle konuştuğunu sordum. Annesi olduğunu söyledi. İnanmadım. Son numarayı tekrar aradım. Bir adam “Canım” diyerek açtı telefonu. Sesimi duyduğunda hemen telefonu kapattı. Tekrar aradım ama açmadı. Numarayı bir yere not ettim ve kendi cep telefonumdan aradım. Bu numaranın, benim telefonumda zaten kayıtlı olan H.A.S.'ye ait olduğu fark ettim. H.A.S. tanıdığım biriydi. Kendimi çok kötü hissettim. Kontrolümü kaybettim. Birlikte, H.A.S.'nin evine gittik. Bıçağımı çıkardım ve karımın boğazına dayadım. Kaçmak istedi ve kolunu kesti. Onu bırakmam için jandarma müdahale de bulundu, ben de onu bıraktım. Nerdeyse bütün adamlar benim gibi davranırdı. Yoksa bu dünyadaki değerlerimiz ne olurdu? Karım ve H.A.S. hakkında şikâyetçi olmak istiyorum.”

14. H.C. 15 Ekim 2010 tarihinde tutuklanmıştır.

15. Dikili Asliye Hukuk Mahkemesi aynı tarihte, H.C.'nin, eşi Selma Civek'e karşı şiddet veya tehdit edici davranışlarda bulunmamasına, davalının evi terkine ve bu evden üç ay süre ile uzaklaştırılmasına ve evin Selma Civek'e tahsisine karar vermiştir. Tedbirlere aykırı davranılması halinde, tutuklanacağı ve hapis cezasına hükmolunacağı hususlarında H.C.'ye ihtarda bulunulmuştur.

16. Dikili Cumhuriyet Savcısı 19 Ekim 2010 tarihinde, Selma Civek'i yaralama ve darp nedeniyle H.C. hakkında iddianame düzenlemiştir.

17. Selma Civek 10 Kasım 2010 tarihinde, eşi H.C. ile aralarında şiddetli geçimsizlik olduğu, H.C.'nin çok fazla içki içtiği, koca ve baba olarak sorumluluklarını yerine getirmediği ve kendisine şiddet uyguladığını –bu durumun tıbbi raporlarla da doğrulandığı- iddiasıyla boşanma davası açmıştır.

18. Selma Civek 12 Kasım 2010 tarihinde şikâyetini geri almış ve H.C. serbest bırakılmıştır. Söz konusu salıverilmenin yanında, Salı ve Cuma günleri saat 17.00'de olmak üzere polis karakolunda ya da jandarmada imza atma yükümlülüğü ile hakkında adli kontrol tedbiri uygulanmasına karar verilmiştir.

19. H.C.'ye 13 Kasım 2010 tarihinde, eşi Selma Civek'e karşı şiddet veya tehdit edici davranışlarda bulunmamasına, davalının evi terkine ve bu evden uzaklaştırılmasına ve evin Selma Civek'e tahsisine karar verildiği tebliğ edilmiştir.

20. Selma Civek 23 Kasım 2010 tarihinde Jandarma Karakolunda adli polisler tarafından dinlenmiştir. Selma Civek aşağıdaki beyanlarda bulunmuştur:

“Kocamın, tanıdığım ve komşumuz olan A.’yı görmeye gittiğini öğrendim; bana bir mesaj iletmesini istemiş. Benim evi terk etmemi istemiş yoksa onu öldüreceğim demiş.

Kocam artık çalışmamı istemiyor. Koruma tedbirlerine rağmen, beni rahatsız etmeyi bırakmıyor. Gece gündüz evin etrafında dolanıyor. Hatta artık çocuklarımı okula götüremiyorum. Öldürmekle tehdit etmek için telefonla aramaya devam ediyor.

Bu sabah, işe giderken, H.C. geldi. O sırada beni almaya gelen A.B.’yi gördü. Ona bağırmaya başladı. Ona “Hangi hakla benim karımı almaya eve geliyorsun?” dedi. A.B. cevap vermemeyi tercih etti. Kısa bir süre sonra, bu sefer tarlaya geldi. Çalıştığımı ve etrafın kalabalık olduğunu görünce, herkesin yüzüne dik dik bakarak gitti.

H.C. her zaman beni tedirgin ediyor. Psikolojik sağlığım bozuldu. Huzursuz olmaktan bıktım. Çalışmam gerekiyor; o ise çalışmıyor. Çocuklarla ilgilenmiyor. Zor durumdayım. Ondan şikâyetçiyim. Uzlaşmak istemiyorum; yargılanmasını ve mahkûm edilmesini istiyorum.”

21. Selma Civek 17 Aralık 2010 tarihinde H.C. hakkında yeniden şikâyetçi olmuştur. Eşinin, kendisini öldürmekle tehdit etmeye devam ettiğini ileri sürmüştür.

22. Dikili Cumhuriyet Savcısı aynı tarihte, öldürmekle tehdit etme ve koruma kararı kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmeme nedeniyle H.C. hakkında iddianame düzenlemiştir.

23. İddianamenin somut olayla ilgili bölümleri aşağıdaki şekildedir:

“H.C., eşi Selma Civek’i öldürmekle tehdit etmektedir. Selma Civek’in komşusu A.’nın tanık beyanları da bunu doğrulamıştır.

H.C. 21 Kasım 2010 tarihinde, A.’ya giderek “Selma Civek’e söyle, çocukları bırakarak evi terk etsin; yoksa onu öldüreceğim.” demiştir.

İlgili, aynı zamanda, Selma Civek’i telefonla da arayarak ve mesajlar da göndererek öldürmekle tehdit etmiştir.

Ayrıca, 15 Ekim 2010 tarihinde alınan koruma tedbirlerine rağmen, ilgilinin 23 Kasım 2010 tarihinde evin etrafında dolaştığı görülmüştür.

Ölüm tehdidi ve koruma kararıyla uygulanan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi yönünde suç unsurları oluşmuştur.”

24. 26 Aralık 2010 tarihinde, jandarmalar tarafından başvuruların tanık ifadeleri alınmıştır. İfadelerinin ilgili bölümleri aşağıdaki şekildedir:

Rabia Merve Civek: “Babam sürekli evi arıyor. Gece evi aradığında, sarhoş oluyor. Anneme bağıyor. Annemi öldürmekle tehdit ediyor. Annemin evi terk etmesini istiyor.”

Hayriye Pınar Civek: “Annemle babam anlaşamıyorlar. Babam, annemi telefonda rahatsız etmekten vazgeçmiyor. Anneme mesajlar da gönderiyor. Anneme hakaret ediyor. Hatta onu öldüreceğini bile söyledi. Sorumsuz biri. Genellikle sarhoş oluyor. Bizimle ilgilenmiyor.”

Yaşar Civek: “Babam ve annem uzun zamandır kavga ediyorlar. Babam, annem onu boşarsa, öldürmekle tehdit ediyor. Sürekli ona bağıyor. Annemin bir sürü sevgilisi olduğunu ve onlardan birinin annemin isteği üzerine kendisini öldürteceğini düşünüyor.”

25. Dikili Cumhuriyet Savcısı 10 Ocak 2011 tarihinde, hakaret ve tehdit etme ile koruma tedbirlerine riayet etmeme nedeniyle H.C. hakkında tekrar iddianame düzenlemiştir.

26. Selma Civek 14 Ocak 2011 tarihinde, eşi H.C. tarafından sokak ortasında 22 yerinden bıçaklanarak öldürülmüştür.

27. Savcılık, yürütülen ceza soruşturması sonunda, Bergama Ağır Ceza Mahkemesine, tasarlayarak adam öldürme nedeniyle H.C. hakkında iddianame sunmuştur.

28. H.C., polis, savcılık ve Ağır Ceza Mahkemesinde verdiği ifadelerde, suçunu itiraf etmiştir. Eşini, sadakatsiz olduğu için öldürdüğünü beyan etmiştir. Ayrıca, olay günü, eşine, kendisini neden aldattığını; çocuklarının ve kendisinin yüzüne bakmaya nasıl devam edebildiğini sorduğunu; bunun üzerine eşinin kendisine verecek hiçbir hesabı olmadığını; zira onun, çocuklarının babası olmadığını söylediğini ileri sürmüştür. Bunun üzerine kontrolünü kaybettiğini ve onurunu korumak için eşini bıçakladığını eklemiştir.

29. Bergama Ağır Ceza Mahkemesi 29 Mart 2012 tarihinde, H.C.’yi adam öldürmekten suçlu bulmuş ve ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm etmiştir.

30. Yargıtay 11 Şubat 2014 tarihinde, Ağır Ceza Mahkemesi kararını bütün hükümleriyle onamıştır.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK KURALLARI VE UYGULAMASI

31. İlgili iç hukuk kuralları ve uygulaması ile uluslararası hukuk ve karşılaştırmalı hukuk unsurları, *Opuz/Türkiye* (No. 33401/02, 9 Haziran 2009, AİHM 2009) davasından yer almaktadır.

32. 7 Nisan 2011 tarihinde Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilen ver 1 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe giren Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi), taraf olan Devletleri, kadınlara karşı yapılan her türlü şiddetle mücadele etme ve şiddeti önleme amacıyla tedbir alma, mağdurları koruma ve şiddet uygulayanları takiple yükümlü kılmaktadır. İşbu Sözleşme, 14 Mart 2012 tarihinde Türkiye tarafından onaylanmıştır.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. SÖZLEŞME’NİN 2. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

33. Başvuranlar, yetkililerin, babaları tarafından öldürülen annelerinin hayatını koruma yükümlülüğünü yerine getirmemelerinin Sözleşme’nin 2. maddesinin ihlalini teşkil ettiğini iddia etmektedirler. İşbu maddenin somut olayla ilgili bölümleri aşağıdaki şekildedir:

“ Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur. Yasanın ölüm cezası ile cezalandırdığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın infaz edilmesi dışında, hiç kimsenin yaşamına kasten son verilemez.”

A. Kabul edilebilirlik hakkında

34. Hükümet, başvuranların Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuruda bulunmuş olmaları gerektiği kanaatindedir. Ancak, yüksek mahkeme tarafından ibraz edilen bilgilerden, başvuranların herhangi bir başvuruda bulunmadıkları anlaşılmaktadır.

35. Başvuranlar bu iddialara karşı çıkmaktadırlar. Mevcut bütün iç hukuk yollarını tükettiklerini ve yetkililerin, annelerinin hayatını

koruyamamış olmaları nedeniyle bu yolların etkisiz olduğunun anlaşıldığını ifade etmektedirler.

36. Başvuranların, Mahkeme'ye başvuruda bulunmadan önce, öncelikle Anayasa Mahkemesine başvurmaları gerekip gerekmediği konusunda ilgili olarak, Mahkeme, iç hukuk yollarının tüketilip tüketilmediğinin kural olarak Mahkeme'ye başvuru yapıldığı tarihe göre değerlendirildiğini hatırlatmaktadır. Ancak Mahkeme'nin birçok kez belirttiği gibi; bu kuralın her davanın kendine özgü koşullarıyla gerekçelendirilebilecek istisnaları bulunmaktadır (*Baumann/Fransa*, No. 33592/96, § 47, 22 Mayıs 2001). Mahkeme, özellikle uzun yargılama süresi konusunda, bazı üye Devletler aleyhine yapılan başvurularda bu genel ilkeden ayrıldığını hatırlatmaktadır (*Taron/Almanya* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 53126/07, 29 Mayıs 2012 ve *Fakhretdinov ve diğerleri/Rusya* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 26716/09, 67576/09 ve 7698/10, 23 Eylül 2010). Mahkeme, mülkiyet hakkıyla ilgili sorunlar konusunda Türkiye aleyhine açılan bazı davalarda da aynı şekilde hareket etmiştir (*İçyer/Türkiye* (kabul edilebilirlik hakkında karar), 18888/02, §§ 73-87, 12 Ocak 2006, *Arioğlu ve diğerleri/Türkiye* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 11166/05, 6 Kasım 2012 ve *Altunay/Türkiye* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 42936/07, 17 Nisan 2012).

37. 23 Eylül 2012 tarihinde yürürlüğe giren Anayasal değişiklikler sonrasında, Türk Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru Türk hukuk sisteminde uygulamaya konulmuştur. Anayasanın yeni 148. maddesinin 3. fıkrası, Anayasa Mahkemesine, Anayasa, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Protokolleriyle güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiği iddiasıyla, olağan başvuru yollarının tüketilmesinin ardından yapılan başvuruları inceleme yetkisi vermektedir. Mahkeme, bu yeni başvuru yolunu daha önce, tapu kaydının düzeltilmesi konusundaki yargılamanın hakkaniyetsiz olduğu iddiası ile ilgili olan *Hasan Uzun/Türkiye*, ((kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 10755/13, §§ 25-27, 30 Nisan 2013) davası kapsamında incelediğini hatırlatmaktadır. Söz konusu davada, Mahkeme öncelikle iç hukuktaki yargılamanın 25 Eylül

2012 tarihinde, yani bu yeni başvuru yolunun açılmasından sonra, sona erdiğini tespit etmiş ve Anayasa Mahkemesi önündeki bu yeni bireysel başvuru yolunun temel niteliklerinin incelenmesi neticesinde başvuran Hasan Uzun'un, söz konusu yolu Mahkeme'ye başvuruda bulunmadan önce kullanması gerektiği sonucuna varmıştır.

38. Bununla birlikte Mahkeme, mevcut başvurunun 5 Temmuz 2011 tarihinde, yani yeni başvuru yolunun açılmasından önce ve başvuruya konu olaydan yaklaşık beş ay sonra yapılması nedeniyle *Hasan Uzun* davasından (yukarıda anılan karar) farklılık gösterdiğini gözlemlemektedir. Başvuranlar Mahkeme'ye başvuruda bulduklarında, annelerinin ölümünden sorumlu olan babaları hakkında açılan davanın mahkemeler önünde derdest olduğu doğrudur. Ancak somut olaydaki başvurunun esas konusu, her şeyden önce, yetkililerin, bilhassa H.C. hakkında cezalandırıcı ya da önleyici nitelikte uygun tedbirler alarak, başvuranların annesinin maruz kaldığı şiddet eylemlerini önlemek amacıyla gerekli özeni gösterip göstermediklerini tespit etmektir. Dolayısıyla Mahkeme, somut olayda, iç hukuk yollarının tüketilip tüketilmediğinin, başvurunun Mahkeme'ye sunulduğu tarihte değerlendirilmesine ilişkin genel kurala aykırı davranılmasını haklı gösteren özel koşulların bulunmadığı sonucuna varmıştır.

39. Dolayısıyla Mahkeme, başvuranların Sözleşme'nin 2 ve 14. maddeleri bağlamındaki şikâyetlerini anayasal yargı organı önünde ileri sürmemeleri sorumluluğunun kendilerine yüklenemeyeceği kanaatindedir (bk. aynı anlamda, *Cvetković/Sırbistan*, No. 17271/04, § 41, 10 Haziran 2008, *A.ve B./Karadağ*, No. 37571/05, § 62, 5 Mart 2013, *Maširević/Sırbistan*, No. 30671/08, § 42, 11 Şubat 2014 ve *Şükrü Yıldız /Türkiye*, No. 4100/10, § 45, 17 Mart 2015).

40. Dolayısıyla, Hükümet'in iç hukuk yollarının tüketilmediğine dair itirazı reddedilmelidir.

41. Mahkeme söz konusu şikâyetin Sözleşmenin 35. maddesinin 3. fıkrasının a) bendi anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını tespit etmekte ve başka hiçbir kabul edilemezlik engeli bulunmayan işbu şikâyetin kabul edilebilir olduğuna karar vermektedir.

B. Esas hakkında

42. Başvuranlar, yetkililerin, annelerinin, babaları tarafından öldürülmesine engel olmak amacıyla yeterli tedbir almadıklarını iddia etmektedirler.

43. Hükümet, başvurunun esasına ilişkin değerlendirmeyi Mahkeme'nin takdirine bırakmaktadır.

44. Bunun yanında Hükümet, başvuruya konu olay sonrasındaki gelişmelerle ilgili olarak Mahkeme'ye şu bilgileri vermektedir:

– 20 Mart 2012 tarihinde yürürlüğe giren 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, idari ve adli makamlara, kadınlara yönelik şiddet eylemlerine karşı önleyici ve koruyucu tedbirler alma yetkisi vermektedir;

– 2012 yılında, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı yürürlüğe girmiştir; düzenli olarak, Planı izleme ve değerlendirme toplantıları gerçekleştirilmiştir;

– 5 Ocak 2013 tarihinde, şiddet mağduru kadınlar için barınma merkezleri ve konuk evleri açılmıştır;

– 18 Ocak 2013 tarihinde, kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri kurulmuştur;

– 14 Mart 2012 tarihinde Türkiye tarafından imzalanan Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi) 1 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir;

– 25 Kasım 2014 tarihinde, kadına yönelik şiddetin sebeplerinin araştırılması ve bu bağlamda alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla bir Meclis Araştırma Komisyonu kurulmuştur;

– Kadına karşı şiddetin önlenmesi çalışmaları kapsamında, çeşitli idari birimlerde görevli olan 157.000 kamu personeline spesifik bir eğitim verilmiştir.

45. Mahkeme, Sözleşme'nin 2. maddesinin 1. fıkrasının, Devlete yalnızca kasten ve yasaya aykırı şekilde ölüme sebebiyet verilmesini

engelleme zorunluluğu getirmekle kalmayıp, aynı zamanda Devlete kendi yargı yetkisi altında bulunan kişilerin yaşamını korumaya yönelik gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü de yüklediğini hatırlatmaktadır (*L.C.B./Birleşik Krallık*, 9 Haziran 1998, § 36, *Karar ve Hükümler Derlemesi* 1998-III).

46. Bu bağlamda, kişiye karşı suçların işlenmesini engellemek için ilgili hükümlerin ihlalini önleme, bastırma ve cezalandırma için tasarlanmış olan bir yaptırım mekanizmasının desteklediği etkili bir ceza mevzuatı düzenleyerek yaşam hakkını güvence altına almak Devlete düşen birincil yükümlülüktür (*Denizci ve diğerleri/Kıbrıs*, No.25316-25321/94 ve 27207/95, § 375, AİHM 2001-V).

47. Sözleşme'nin 2. maddesi, belirli koşullarda, devletler için, başkalarının suç eylemleri nedeniyle yaşamı tehdit altında olan kişiyi korumak üzere koruyucu tedbirler almak yönünde pozitif bir yükümlülük de içermektedir (*Osman/Birleşik Krallık*, 28 Ekim1998, § 115, *Derlemeler*1998-VIII, *Mahmut Kaya/Türkiye*, No.[22535/93](#), § 85, AİHM 2000-III, *Kılıç/Türkiye*, No. 22492/93, § 62, AİHM 2000-III ve yukarıda anılan *Opuz/Türkiye* kararı, § 128).

48. Modern toplumlarda, polisin görevini yerine getirirken karşılaştığı zorluklar ile insan davranışlarının öngörülmezliğinin yanı sıra, öncelikler ve kaynaklar açısından yapılması gereken fiili seçenekler göz önüne alındığında, bu pozitif yükümlülüğün kapsamı, ilgili makamlara katlanılamaz ve aşırı bir yük getirmeyecek şekilde yorumlanmalıdır. Dolayısıyla, yetkililer, Sözleşme bakımından, insan yaşamına yönelik her türlü tehdidin meydana gelmesini önlemek için somut tedbirler almakla yükümlü değildirler. Pozitif yükümlülüğün doğması için, yetkililerin, belirli bir şahsın yaşamının üçüncü kişinin suç eylemleri nedeniyle gerçek ve yakın bir tehdit altında bulunduğunu bildiklerini veya bilmeleri gerektiğini; bunun yanı sıra, yetkileri dâhilinde, makul bir bakış açısıyla, söz konusu riski her halde önleyebilecek tedbirleri almadıklarını ortaya koymak gerekmektedir (*Keenan/Birleşik Krallık*, No. 27229/95, §§ 89-90, AİHM 2001-III, *Gongadze/Ukrayna*, No. 34056/02, § 165, AİHM 2005-XI ve yukarıda

anılan *Opuz* kararı, § 129). Bu durumda, bu soruya ancak söz konusu davanın bütün koşulları göz önünde bulundurularak cevap verilebilir.

49. Mahkeme dolayısıyla, ulusal makamların, başvuranların annesinin yaşamını korumak için önleyici tedbirler alma yükümlülüklerini yerine getirip getirmediği araştırılacaktır. Mahkeme için esas sorun, yerel makamların, bilhassa H.C. ile ilgili olarak cezalandırıcı veya önleyici nitelikte uygun tedbirler alarak, Selma Civek'e karşı yapılan şiddet eylemlerini önlemek amacıyla gerekli özeni gösterip göstermediklerini tespit etmektir.

50. Bununla birlikte, bu sorulara eğilmeden önce, Mahkeme'nin -fiziksel veya psikolojik şiddetten, sözlü saldırıya- kadar çeşitli türleri olan aile içi şiddet sorununun mevcut davayla sınırlandırılmayacağına altını çizmesi gerekmektedir. Burada, üye Devletlerin tamamını ilgilendiren ortak genel bir sorun söz konusudur. Aile içi şiddet, günümüzde Avrupa toplumlarında özellikle kaygı verici olmaya devam etmektedir (*Rohlena/Çek Cumhuriyeti* [BD], No. 59552/08, § 71, AIHM 2015). Aile içi şiddet, genelde şahsi ilişkilerde veya kapalı çevrelerde yaşandığı için her zaman su yüzüne çıkmayan genel bir problemdir. Öte yandan bu durum yalnızca kadınları ilgilendirmemektedir: Erkekler ve çocuklar da, doğrudan veya dolaylı olarak, aile içi şiddetten mağdur olabilmektedirler. Dolayısıyla, Mahkeme, mevcut davayı incelerken sorunun ciddiyetini göz önünde bulunduracaktır.

51. Somut olayda, Mahkeme, başvuranların anne ve babası arasındaki sıkıntılı ilişkinin yanı sıra, babanın eşine uyguladığı şiddetin güvenlik güçleri tarafından bilindiğini gözlemlemektedir. Yaşananlar dikkate alındığında, güvenlik güçlerinin, Selma Civek'in cinayete kurban gitmeden önceki dönem boyunca H.C. tarafından şiddet gördüğünden haberdar oldukları makul olarak kabul edilebilir (*Branko Tomašić ve diğerleri/Hırvatistan*, No. 46598/06, § 53, 15 Ocak 2009).

52. Başvuranların babasının, annelerine karşı duyduğu öfkenin onu öldürmeye kışkırtıp kışkırtmadığı hususuyla ilgili olarak güvenlik güçlerinin sahip olabilecekleri bilgileri değerlendirirken, Mahkeme, polis, Selma Civek'in yapmış olduğu çok sayıda şikâyetin yanı sıra ve başvuranların

tanık ifadeleri sayesinde cinayet ihtimali bulunduğundan bilgi sahibi olduklarını tespit etmektedir.

53. Bu nedenle, yetkililerin, Selma Civek'in ölümcül bir saldırıya maruz kalabileceğini bildikleri veya bilmeleri gerektiği kanaatine varılabilir. Öte yandan, koşullar dikkate alındığında, söz konusu risk gerçek ve yakın olarak değerlendirilebilinirdi.

54. Mahkeme, yetkililerin, Selma Civek ile ilgili riskin gerçekleşmesine engel olmak amacıyla kendilerinden makul olarak beklenebilecek her şeyi yapıp yapmadıklarını inceleyecektir.

55. Mahkeme, bu konuyla ilgili olarak, yetkililerin bir dizi tedbir aldıklarını kaydetmektedir:

– İlgili, çocuklarıyla birlikte, 11-18 Şubat 2009 tarihleri arasında Ankara'da şiddet gören kadınlar için hizmet veren konukevinde barındırılmıştır;

– 15 Ekim 2010 tarihinde, ilgilinin saldırıya uğramasından sonra, H.C. 12 Kasım 2010 tarihine kadar tutuklu kalmıştır;

– H.C. serbest bırakıldığında Salı ve Cuma günleri saat 17.00'de olmak üzere polis karakolunda ya da jandarmada imza atma yükümlülüğü ile hakkında adli kontrol tedbiri uygulanmasına karar verilmiştir;

– Yetkililer aynı zamanda, H.C.'ye, eşi Selma Civek'e karşı şiddet veya tehdit edici davranışlarda bulunmaması, H.C.'nin evi terki ve bu evden 15 Ocak 2011 tarihine kadar uzaklaştırılması ve evin Selma Civek'e tahsisi gibi önleyici koruma tedbirleri de almışlardır.

56. Cumhuriyet savcısı aynı zamanda H.C. hakkında, öncelikle Selma Civek'i darp ve yaralama nedeniyle (yukarıda 16. paragraf), daha sonra, ölüm tehditleri ve koruma tedbiriyle belirlenen yükümlülükleri yerine getirmeme (yukarıda 22. paragraf) ve son olarak hakaret, tehdit ve koruma tedbirlerine riayet etmeme (yukarıda 25. paragraf) nedeniyle üç defa iddianame düzenlemiştir.

57. Bununla birlikte, Mahkeme, yetkililerin, H.C.'nin serbest bırakıldığı 12 Kasım 2010 tarihinden itibaren, Selma Civek cinayetine engel olmak

amacıyla yeterince somut şekilde hareket etmediklerini değerlendirmektedir (yukarıda 18. paragraf).

58. Selma Civek'in 23 Kasım 2010 tarihli şikâyeti, alınan koruma tedbirlerine rağmen, H.C.'nin, ilgiliyi rahatsız etmeye ve öldürmeye tehdit etmeye devam ettiğini anlamaya imkân vermektedir.

59. Ancak güvenlik güçleri, H.C. ile ilgili olarak en küçük başkaca bir tedbir almayı düşünmeden, mağdurun ifadesini kayda almakla yetinmişlerdir.

60. Bununla birlikte, emniyet birimlerinin H.C.'nin daha önceki eylemlerini bilmeleri nedeniyle, bu tür tedbirlerin alınması gerekliydi: H.C. eşini darp etme ve yaralama nedeniyle soruşturulmuş; ihtarlara ve kendisine bildirilen adli denetim tedbirlerine uymaması halinde tutuklanmakla ihtar edilmiştir.

61. Bu durumun devam etmesi nedeniyle, Selma Civek kendisini öldürmekle tehdit etmeye devam eden H.C. hakkında 17 Aralık 2010 tarihinde yeniden şikâyetçi olmuştur (yukarıda 21. paragraf).

62. Cumhuriyet savcısı, öldürmekle tehdit etme ve koruma kararıyla bildirilen yükümlülükleri yerine getirmeme nedeniyle H.C. hakkında iddianame düzenlemiştir (yukarıda 22. paragraf). Bununla birlikte, kanun, Dikili Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından bildirilen ihtarlara riayet etmeyen H.C.'yi tutuklamaya imkân vermesine rağmen, Selma Civek'i etkili olarak korumak amacıyla herhangi bir makul ve yararlı tedbir alınmadığı görülmektedir.

63. 26 Aralık 2010 tarihinde, başvurular, 17 Aralık 2010 tarihli şikâyet akabinde açılan soruşturma kapsamında tanık olarak ifadeleri alındığında, annelerinin verdiği ifadeleri doğrulamışlardır (yukarıda 24. paragraf). Dosyada yer alan bilgi ve belgelerden, bu tarihte, Selma Civek'e karşı ölümcül bir saldırıda bulunma riski bulunmasına rağmen, savcılığın, H.C. hakkında 10 Ocak 2011 tarihinde yeni bir iddianame hazırlamanın dışında herhangi bir etkili tedbir almadığı anlaşılmaktadır. Oysa Selma Civek'i korumak için re'sen somut tedbirler almak yetkililerin göreviydi.

64. Bundan ötürü, serbest bırakılan H.C., eşini 14 Ocak 2011 tarihinde sokak ortasında 22 bıçak darbesiyle öldürebilmiştir. Ulusal makamlar, Selma Civek'in gerçek ve ciddi şekilde tehdit edildiğini bilmelerine rağmen cinayete engel olmak amacıyla harekete geçmemişlerdir.

65. Yukarıda sıralanan gerekçeler ışığında, Mahkeme, somut olayın koşullarında, yetkililerin, Selma Civek'in yaşamı için gerçek ve yakın olan bir riskin gerçekleşmesini önlemek amacıyla makul olarak alabilecekleri tedbirleri almadıkları sonucuna varmaktadır.

66. Bu nedenle, Sözleşme'nin 2. maddesi ihlal edilmiştir.

II. SÖZLEŞME'NİN 2. MADDESİYLE BİRLİKTE 14. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

67. Başvuranlar, Sözleşme'nin 2. maddesiyle birlikte 14. maddesine dayanarak, annelerinin cinsiyete dayalı bir ayrımcılık kurbanı olduğundan şikâyet etmektedirler.

Sözleşme'nin 14. maddesi aşağıdaki şekildedir:

“(…) Sözleşme’de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır.”

68. Hükümet, bu iddiaya karşı çıkmaktadır. Mevcut davanın (yukarıda anılan) *Opuz* davasından farklı olduğu kanaatindedir. Bu bağlamda, yetkililerin, somut olayda tamamen pasiflik içinde olmadıklarını değerlendirmektedir. Hükümet bununla birlikte, ceza davası sırasında, Ağır Ceza Mahkemesi'nin, takdiri indirim ve tahrik indirimi uygulamadığını ve katilin, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm edildiğini kaydetmektedir.

69. Mahkeme söz konusu şikâyetin Sözleşmenin 35. maddesinin 3. fıkrasının a) bendi anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını tespit etmekte ve başka hiçbir kabul edilemezlik engeli bulunmayan işbu şikâyetin kabul edilebilir olduğuna karar vermektedir.

Mahkeme, Sözleşme'nin 2. maddesine ilişkin ihlal tespitini dikkate alarak (yukarıda 67. paragraf), mevcut davanın koşullarında, başvuranların

Sözleşme'nin 2. maddesiyle birlikte 14. maddesine dayalı şikâyeti hakkında ayrı olarak karar vermeye gerek olmadığı kanaatindedir.

III. SÖZLEŞME'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

70. Sözleşme'nin 41. maddesi aşağıdaki şekildedir:

“Eğer Mahkeme bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf'ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırıyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

A. Tazminat

71. Başvuranların her biri, annelerinin ölümü sonrasında yaşadıkları gelir kaybı nedeniyle maruz kaldıkları maddi zararın telafisi için 100.000 avro talep etmektedirler. Ancak, annelerinin geliri gösterecek nitelikte bir belge ya da iddialarını destekleyecek nitelikte herhangi bir resmi belge ibraz etmemişlerdir.

Başvuranların her biri, maruz kaldıkları manevi zarar bağlamında 100.000 avro talep etmektedirler.

72. Hükümet, iddia edilen maddi zarar ile davanın koşulları arasında nedensellik bağı bulunduğunun tespit edilmediğini ileri sürmektedir. Hükümet aynı zamanda, başvuranların manevi tazminat bağlamındaki taleplerini aşırı olarak değerlendirmektedir.

73. Mahkeme, maddi zarar ile ilgili olarak, Sözleşme'nin 2. maddesi bağlamında vardığı sonuçları göz önünde bulundurarak, söz konusu sonuç ile Selma Civek'in hayatta olduğu sırada başvuranlara sağladığı maddi destek kaybı arasında nedensellik bağı bulunduğunu kanaatindedir. Bununla birlikte, ilgililer, Mahkeme'ye, bilhassa annelerinin hayatını kaybetmeden önceki geliriyle ilgili iddialarını destekleyecek objektif değerlendirme unsurları sunabilecek durumda değillerdi. Ancak, Mahkeme, maddi tazminat bağlamında ifade edilen talepleri kabul edemez.

74. Mahkeme, manevi zarar ile ilgili olarak ise, başvuranların, annelerinin babaları tarafından öldürülmesi ve yetkili makamların bu cinayeti önlemek amacıyla uygun tedbirleri alma yükümlülüklerini yerine

getirmemeleri nedeniyle şüphesiz sıkıntı ve üzüntü duydukları kanaatindedir. Mahkeme, hakkaniyete uygun olarak, maruz kaldıkları manevi zarar bağlamında başvurulara müştereken 50.000 avro ödenmesine hükmeder.

B. Masraf ve Giderler

75. Başvuranlar aynı zamanda, avukatlık ücreti bağlamında 20.000 Türk lirası (yaklaşık 6.500 avro) talep etmektedirler. Kanıtlayıcı belge olarak, avukatlık ücret sözleşmesi sunmaktadırlar.

76. Hükümet, bu iddialara karşı çıkmaktadır.

77. Mahkeme'nin içtihadına göre, bir başvurana, masraf ve giderlerin doğruluğunu, gerekliliğini ve ödenen miktarların makul olduğunu ispatlamak kaydıyla bu masraflar iade edilebilmektedir. Somut olayda, yukarıda belirtilen kriterleri göz önünde bulundurarak, Mahkeme, söz konusu yargılama için başvurulara müştereken 3.000 avro ödenmesinin makul olduğu kanaatindedir.

C. Gecikme Faizi

78. Mahkeme, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası'nın kısa vadeli kredilere uyguladığı marjinal faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın uygulanmasının uygun olduğuna karar vermektedir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OYBİRLİĞİYLE,

1. Başvurunun kabul edilebilir olduğuna;
2. Sözleşme'nin 2. maddesinin ihlal edildiğine;
3. Sözleşme'nin 2. maddesiyle birlikte 14. maddesinin ihlal edildiği bağlamındaki şikâyeti incelemeye gerek olmadığına;
- 4.

a) Davalı Devlet tarafından başvurulara müştereken, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesi uyarınca, kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içerisinde, ödeme tarihindeki geçerli döviz kuru üzerinden davalı Devletin para birimine çevrilmek üzere:

i) Manevi tazminat olarak, ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, 50.000 (elli bin) avro ödenmesine;

ii) Masraf ve giderler için, başvurular tarafından ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, 3.000 (üç bin) avro ödenmesine;

b) Söz konusu sürenin bittiği tarihten başlayarak, ödemenin yapıldığı tarihe kadar, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına;

5. Adil tazmine ilişkin kalan taleplerin reddine *karar vermiştir*.

Fransızca olarak yazılan işbu karar Mahkeme İçtüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. fıkraları gereğince 23 Şubat 2016 tarihinde tebliğ edilmiştir.

Abel Campos
Yazı İşleri Müdür Yardımcısı

Julia Laffranque
Başkan